

A harmadik nap már zavar, hogy Lezsákkal egy faluban kiközünk, meg sem tudok találkozni vele. Elmegyek a híres sátorhelyre, a lakására. A bejáratnál Volvo áll a földuton. A kaputelefon tévékamerás szemébe nézek, s megnyomom a gombot. Szépséges lány siet elő. Apjára emlékeztető vonásait smink emeli. Elvezi, hogy tetszik. Beszélgetünk, kijön a magasabb lány is. Már csak a fiú hiányzik. De főképp a szülők.

Névjegy

A teeszellenes politika Lakiteleken sem diadalmaszkodott. A hajdani „Kiváló szű” ketharmada a köznyomort választotta az egyéni helyett. Itt földosztás helyett nyugosztás folyt. Két hektár homok temetkezésre sok, megélni kevés. A nyolc aranykoronás szántó a tulajdonosnak sem kell.

Hajdan 52-en voltak az irodán, most csak az elnök meg a titkárnő. A tévész-ből kivált az iroda, félig-meddig Gangl is: egyszerű elnök és gazdálkodó (s a tavalyi férfi napnál szert a legokosabb férfi - ha ez elmondható ma egy teeszelnőkről). Kérdem tőle: mi robbantotta ki a Dobó-ügyet?

- Sokan most sem tudják egyéni elképzeléseiket megvalósítani. Akik korábban tehetségességük miatt nem érvényesültek, azok most az összes ökörségüket rázúdítják a társadalomra. Nehány hangadó körül ma is néma a tömeg. Dobó helyismeret nélkül lett az MDF szöcskéje. Úgye vizválasztó. Miatta a falu egy része az ő pártoló MDF-vel is szembekerült.

- Pedig Lakitelek sokat köszönhet az MDF-nek, Lezsáknak! - mondom.

- Valóban sok dolgot sikerült ide irányítani. De képességek közepesek. Régen nagy volt a tekintélye, a hátranyokat jól viselte. Meg is kapott mindent: szolgálati lakás, főiskola levelezőn. Hangulatformáló elem most is, de talán nem annyira, mint a rozsdás biciklijé idején. Profétáláshoz az jobban illett. Hogy képessége és anyagi bizottsága miképp aránylik egymáshoz, azt döntse el más.

- Miért nem szereti?

- Sosem vállalt olyan feladatot, ahol mérhető a teljesítmény. Miért nem tette le a névjegvét, s lett legalább miniszterhelyettes? A nagy népi rizshint idején sem szolt Csuska ellen!

- Nem félt? - Kérdem, mire legyint.

Utóbb jövök rá, inkább vitázni kellett volna vele, hisz LS mégis a semmiből csinálta a főiskolát!

Tudom, ha a polgármester elé tenem a hírt, hogy a Népfőiskola Alapítvány 12 milliót kapott a Szerencsések Alapítól üzemében építésére a Tisza partján két általános iskolája számára. Anka Balázs azt sem kifogásolná, hogy csak egy iskolájuk van:

- Bűn lenne visszaadni a Lakitelek névvel, de nem élni vele, az is. Több beruházás az alapítvány támogatásával valósult meg. Honnan a pénz? Nem érdekel. A benzinkút, a pékség, a vághid, a főiskola itt maradt!

De például a földesi vagy a töltőmölő polgármester már azt mondhatná: - Nekünk se Tiszánk, se strandunk, mégsem kaptunk 12 milliót medencéért! - Vagy hallgatna, ahogy a „Lenin utcában” szokás.

József Attila mindent megtalálhatna Lakiteleken, arányosan magához: „kis ház, kis kutyka, kis csikó, kis kasza, kis buza”.

Az Antológia Nyomda kanadai-magyar vegyes vállalat. Alapítói: a kanadai Timár András, a Műszertechnika (Széles Gábor), a Lakiteleki Takarékszövetkezet (akkori vezetője Anka Balázs) és 350 ezer forintos szellemi tőkével: közülük 150 ezerrel Rozsnyói Zoltán ügyvezető igazgató.

1991. februári nyilatkozata: az Antológia Kiadó (ez is van) színvonalára LS személye nyújt garanciát. A névről: LS 1985-ben rendezte az Antológia-estet Lakiteleken, ami miatt

akkor elvettek a községtől a művelődési házat és „deportálták” vezetőjét Gyöngyösi Györgyöt. (Laki Lap, 1992: A sportkör elnöke, Gyöngyösi György kiutazhatott az olimpiára a Lakitelek Alapítvány támogatásával.)

L. Lap, november, Rozsnyói Zoltán: a településfejlesztési bizottság ülésén LS felvetette a benzinkútépítés ötletét. Probáltunk vállalkozót keresni, de a banki tárgyalások során visszaléptek. Nem maradt más hátra, mint a falu, s a munkahelyteremtés érdekében mi vállalkozunk. Egzisztencia-hitelit vettünk fel a Postabanktól az alapítvány garanciájával. A Kiskunsági Erdőgazdaság három hektár területtel szállt be, plusz a Postabank, és az „RNR”. (Az 56 millióért épített kút 1992 tavaszán LS adta át, és a Tamol Hungária Kft. vásárolta meg 72 millióért. Tizenkét dolgozó-ból öt lakiteleki.)

Tulzáz, hogy az RNR N-je, Nagy Lászlóné örül nekem. Azért beenged.

- A politikából kiléptem. A benzinkúttal meg akartuk mutatni Lakiteleknek, hogyan kell vállalkozni.

- Miért lépett be, miért lépett ki?

- Isteni sugallatra.

Kikísér, s azt azért elmondja, hogy Dobót sem érdemelte meg a falu!

Közerdek

Rozsnyói Zoltán ott volt a sátorban, ő a 21-es számú tagkönyv tulajdonosa. Két éven át LS jobbkézre, sikeremre. Beszélgetni magával, és Ladával jön. A piaristának írtetés-gizett, s 25 éves kertészmezőnki gyakorlattal „a párttagságot igénylő vezetői szintig” jutott el az állami gazdaság ágazatvezetője volt. Mivel a káépítés módját elítélte, három hónapig munkanélküli volt. (Baji Mihály szerint a válás oka prózaibb: másképp akart káépíteni: ki akarta szakítani a szikrai területet, de nem hagyta.)

- A választási kampányban rájöttem, előnyös, ha valakinek nyomdája van. Gyakorlatlanság miatt a parlamenti választásra még nem sok munkát tudtunk vállalni. - Nem titok, hogy főleg az MDF-nek dolgoztak. A benzinkút építésébe véletlenül csöppent bele: - Nagyné épített már egy kútát, de csak akkor vállalta, ha benne lesznek. Életemben nem csináltam ilyet, nem értek hozzá. Végül a pénzügyi dolgokat ő, a művezető és az öcsém, a menedzselést én végeztem. Az alapítvány garanciájával 48,5 millió forint E-hitelit vettünk fel. Sokan dörszökték a kezüket, na, belebuktak!

- El kellett adniuk vagy érdemes volt eladni 72 millióért?

- Is-is. Húszmillió forint forgóalaprát lett volna szükség. A másik ok, hogy Nagyné családját politikai szempontból nem lehetett vállalni. Az országos választmányi tagja nem keveredhet kertes helyzetbe.

- Pártügy és egyéni haszon?

- Pletykákkal nem szabad foglalkozni! MDF-összejevetelen is kérték, beszéljünk erről. Adózás után nekem a gazdabolt és a telek maradt. A három hektárt az öccsimmel együtt 5,3 millióért vettük az erdőgazdaságtól. Nagy haszonra a gazdaság tett szert. Nagyné pedig kifizetett.

- Tehát vagyonukban nem egy párt politikai tőkéje tárgyasult?

- Ez sanda szándék! A benzinkutat és a gazdaboltot közérdekből csináltuk. A piactéri butikor, a pékség is megkapta az alapítvány támogatását; a lehetőségek Lakitelek valamennyi polgára számára adott. En Lezsák munkatársaként végső elkeseredésben fogtam bele a benzinkútba, mert senki sem vállalta.

- A diszkontárház ide, a maguk telkére épült?

- Mi a területet és a menedzselést adnánk. Szó volt róla, hogy az Alapít-

vány Rt. - ilyen is van? - beszáll, de még nincs egyezség. Azt hiszem, értékpapírt fogunk kibocsátani, hogy a lakitelekiek részülhessenek a vállalkozásból. Sándor sok mindent szeretne megvalósítani Lakiteleken, de nem veheti át a polgármester szerepét.

- Miért? Őve a hatalom és a pénz!

- Tiltakozom! A tévészvezetés egy utcában lakik, kezükben a vezetés. Az egész kárpótlás azért nem megy, mert jelzáloggal vannak terhelve a földek. Öntözőfúrt csnáltak, amit illet volna kigazdálkodni!

- A tönkretett mezőgazdaságot?

- Nézeznék már szét Ukrajnában vagy Romániában! - tanácsolja a mezőgazdász Rozsnyói. Veszekszünk, s közben kibíró, 1989. március 15-én a közmegállapodás ellenére kirakták a

vörös zászlót a téeszrel! Súlyos érv. Nem politikusi léven megengedhetem, hogy a többséggel együtt a nagyüzem partján álljak, Petőfi vörös zászlajától függetlenül.

Szerinte Dobót az önkormányzat hozta lehetetlen helyzetbe. De az igazgató nem hagy cserben senkit: Lakiteleken marad és tanít!

A saját személyével kapcsolatos ellenérzéseket az irigységre vezeti vissza. A gépirónok írták a milliós tervek, a szerződéseket; mindenki tudta... Sikertelen csak akkor volt, ha vezetői belekényserítettek.

- Nem érzem jól magam. Visszatértek: mezőgazdasági szaktanácsadó szeretnék lenni - említi, de egyelőre funkcionárius: megyei MDF-szervező.

Kedves Lezsák Sándor!

Sajnos kevés volt a három nap Lakiteleken: lakásán sem tudtam utolérni. Sőt azóta Budapesten az MDF-központban, illetve a Lakitelek Alapítványnál sem. Marad hát a levél, bár az adott esetben ez különösen rideg: félreérthető és félremagyarázható. Munkatársai említették Önnök, hogy Lakitelekről írok, s ez esetben Ön, mint a közeg informális vezetője megkerülhetetlen. Kérem, ha nincs mód a találkozássra, irásban válaszoljon a kérdéseimre.

1. Miként alakult az utóbbi három évben kapcsolatai kollégáival, a lakiteleki értelmiséggel? - többségük drukkolt Önnök, a maga módján segítette is.

2. Talán senki nem tett eddigi annyit Lakitelekért, mint Ön. Mivel magyarázza, hogy ennek ellenére csökkenett itt is az MDF tagszáma, népszerűsége?

3. Nem lehetett ebben szerepe a győztes lekezelő modorának? Ez a Lakiteleki Újságban (pl. 1989-es szívesen: üres ablak, Lenin utca, a közutakba) (a választás idején, a Dobó-ügyben) is megjelent, és ellenérzést váltott ki.

4. Netán munkatársai váltottak ki csalódást? (Rozsnyói Zoltán, a „tökösült belep” és a játszmat feladó Dobó Attila). Mit felelne tanácsártnak, akik most azt mondják: „Epp oly klánja van, mint a régi vezéreknek”!

5. Szerencsés volt, hogy Ön, a tanfolyam egyik tagja az iskolaigazgató ügyében nyilvános bocsánatkérésre szólította fel a kizárólag kormánypartiakból álló önkormányzatot?

6. Még egy véleményem: „Sosem vállalt olyan feladatot, ahol mérhető a teljesítmény” - mondta az egyik lakiteleki vezető. - A nagy népi rizshint idején nem szolt Csuska ellen, sőt idehívta. Azt is elfogja kerülni, hogy a Népszabadság munkatársával találkozzon.” Hogy fogadja a vádat?

7. Biztosítottunk látja az impozáns külsejű és tervű népfőiskola fenntartását? Mi tudható a nemzetközi Lakitelek Alapítvány anyagi helyzetéről, támogatásairól? A napi kérdésekben (tanulók szétjövődje, vállalkozói garancia stb.) ki dönt?

8. Nem éri kikezdetének, hogy a népfőiskola helyét, épületét a kildáltási ár hatvan százalékaért kapták meg, különösen, hogy az eladó az MDF-es képsékek vezette ÁG volt?

9. A Lakitelek Alapítvány támogatja-e, vagy támogatni kívánja-e a másutt is garanciavállalással a vállalkozásokat?

Ezt csak ahahagyni lehet, befejezni nem. Személyes találkozás hangja és hangulata is más lehetne, visszahatna, az amúgy sarkítottan fogalmazott kérdésekre is. Arról nem beszélve, hogy szándekom falu-riport, s nem interjú készítése.

Bizva a találkozásban, április 24-től Lakiteleken, Budapestben bármikor a rendelkezésére állok. Választ várva, segítséget előre is köszönve üdvözl:

Bp., 1993. április 15.

Pünköszt Árpád

Találkozás a Szigeten

Május 12-én délelben fogad Lezsák Sándor a Lakitelek Alapítvány margitszigeti irodájában. A kézfogás ére nyed, az öltözközés a szokásos: fekete öltöny, fehér ing. Zsálya- vagy csallánteát ajánl, s Marlborót. Előveszem a magnót. Rázza a fejét:

- Hogy mondják: „elzárkózott”? - Fotós kollégámat be sem bocsátják (róla tényleg nem volt szó). Lezsák azt mondja: inkább ő csinál velem interjút! Rögön számon is kéri rajtam a szociográfiám alapján benne kialakult képét: az azonosulás képességét. Haragot érez a levelemből. Hallgatom. Vajon szégyenkezést vár, vagy megterést? Szélid szavai szerint jobb sorsra lennék érdemes. Ha például annak idején ellátalalom, hogy Csuska István helyettes lesz az Magyar Fórumnál, talán interjút is kapnék.

- Maradjunk a szokásos szereposztásnál. Sok a rajongója. De még több embert riaszt a megszálottaság. Ellenkezőleg, egyre több szeretet veszi körül, mondja, s megkérdi: Pünköszt Árpád nem megszálott? Ha igen, másképp, szabadkozom. Szerintem ugyanúgy! Felnéki tölem.

Ha már elrontottam a dolgot, szemtellenül megkérdelem: tényleg fél pedagógusi fizetésből él? Lezsák, a gyerekszíniárszók rendezője a lábfejét mozgatja, a cipőjét nézi. Egy év vette. Kevesebb beéri. És a három felnőtt gyerek? A felesége keres. Ő pedig felvette az előleget az Atilla című rockoperaért. És a széplőb há? 1979-ben vették. A barátai segítettek, és ő is megtanult minden munkát. És a Volvo? Az alapítvány.

Amikor ócska Skodájával árokba borult, svájci, uruguayi stb. barátai azt mondták: ez így nem mehet tovább. Megvették a hat éves, erős kocsi azzal, hogy neki kell használnia. („Beleadtam a Skoda árát.”) A benzinköltséget elfogadja, mert nem tudná fizetni. Az MDF-től soha egy fillért sem kapott, csak pedagógiai munkájáért fogad el pénzt. Ez az ő vádlása. A népfőiskola igazgatásáért sem kér fizetést? Rázza a fejét.

- Nem jesusizmus ez?

- Annak is van jó oldala.

Jól hallottam? Zavartan felolvasom levelem első kérdését. Azt mondja, ez hosszabb beszélgetés tárgya lenne. Beszéljünk hosszán! Elhelyett vissza-kérdez: hogyan vélekednek Pünköszt Árpádról az olvasók, akik haragot, sőt gyűlöletet éreznek a cikkeiből. Kik? Az MDF-írók? Sorolom. Szélid farkasszemet nézünk. Könyvtárosok, mondja, s hozzátesszi: antológia-ához kerestek írásokat.

- Gyűlölet? Nem - mondom. - Az tudott rólam is, hogy közveszélyesség miatt szemben állok az MDF bizonyos vonulattal. Októberben miként nyilatkozhatott Csuska Lakiteleken a Magyar Útról az őn lapja

- A Kalasnyikov-ügy felfújásával az MSZP nem követett el hazaárulást? - Zökken ki a nyugalmából.

- Hogy jön ez ide? - Kérdem.

Függöny. Belekap a szél. A Szigeten csicseregnek a madarak. Nem tudunk egymáshoz leereszkedni.

Ígéri, a régi Pünkösztinek egyszer elmond majd mindent. (Soha senkinek?) Azt állítja, meglepték a kérdéseim: ez a felszín, nem a lényeg.

- Miért csökken meg Lakiteleken is az MDF népszerűsége? - Ez nem így működik, tudom meg. Hát hogy? Hosszú. Másik énemnek beszélne róla, de a jelenlévő méltatlan rá.

Két magyar értelmiségi hármában.

Elmondja, nem zavarják a pártja és személye elleni feliratok Lakiteleken. Kecksemétié csínáltak. Becsmérlő levelet sosem kap. Halk. Ha sérteget is: decens. Vagy hibátlanul játssza.

- Kérem, beszéljen hangosabban, süket vagyok.

- Fáj a torkom - feleli.

Ideális párbeszédhelyzet. Harmadik kérdés: miért oly lekezelőek? Farkasszem: szélid erőszak, de az istenek sem látom be, hogy ez rosszdindulatu feltételezés.

- Szerencsés volt a választás idején azt üzeni a falunak: legyenek büszkék az MDF szülőhelyére, s fel kell nőniük a megcsúszásról. Az új önkormányzatnak üzenete. Idézem. Vitatkozunk. Egyszer csak azt mondja:

- En is tévedhetek.

Kár, hogy nem megy a magnó, gondolom és felnézek a jegyzetből. Maga ir? - Ébred rá. Nincs kedve „Népszabadsággal” beszélni. Azt írta rólok: „sutyorgólag, hogy a Lakiteleki Alapítványnak egymilliárd forintja van”. Alattomos szöveg. Sándra. Az alapítvány minden adata elhangzott sajtótájékoztatón, de senki sem közölte. Ilyenkor azt kell kérdezni: hol, mikor volt a tájékoztató, s ki volt ott? Elhelyett csak rákérdezdek: egyetlen lap sem? Egy sem. Legalább a Lakiteleki Újság miért nem közölte? Mintha nem én lennék a süket, úgy folytatja: elküldték a Népszabadságnak a nyugdíjas klubok számára kiírt pályázati felhívást, s a kiadó 60 ezer forintért vette volna fel a „hirdetést”. Nincs rá pénzük. Inkább a nyugdíjasokat támogatják: ötszáz klubot.

Bizonyítandó, hogy semmi titok, sorolja: 6 millió volt a Top-típus olimpiai lap (2 millió példány), de a pályázaton kisorsoltak tízezer sportcsomagot, és a sorsolásra vett húsz számítógép megmaradt a népfőiskolának. A most induló 30 részes vállalkozói tévéfilm-sorozat (Frici) 80-100 millióba kerül. A tanfolyamokat a TIT-tel közösen szervezik. Az 1 millió példányban kiadott vállalkozási újság rojtvenypályázata 15 ezer megfietés érkezett. Eddig 500-600 helyi lapot támogatottak. Összesen 15

Eről nem tudva suttogtak a faluban, hogy még a helyi pártvezetésbe sem került be, talán Kiss István állomáskönlés az ügyvezető elnök.

Kiss ur született vasutas. Precíz. A Petőfi Sándor szoc. brigád okleveleit csak akkor szedi le a falról, ha lesz pénz a festésre. Birodalmára büszke: virágagyak, szigorúan ellenőrzött vonatok, rend, fegyelem. Teknősbékaik jönnek fel a rétből, de itt még nem volt gyerekbaleset. Különben nem ő lett az ügyvezető. Rám néz:

- Mégiscsak értesíti valaki a Népszabadságot! - A reggeli nap süti a tarkóm, 6 sokat sejtetően mosolyog. Vajon mire gondol. Kínosnak mondja: - Tegnap este volt a vezetőségválasztás és maga már itt van! - Így igaz, állok ott talpig leleplezve.

Megismétli. Már csak a Lakitelek Alapítvány alapadatát kell megtalálnia. 344 millió forintot kaptak eddig, inkább hazai, mint külföldi szponzoroktól. A legtöbb pénz reklámból származik. A vállalkozási újságot is ebből csinálták: a nyomda is kedvezményesen vállalta. Tévedés a HVG híre, hogy 5 millió forintot adtak az MDF-nek. Lehet, a lapok között volt tíz-húsz MDF-es, de minden alapot nélkülöz, hogy céljuk az MDF támogatása. A könyvelést nemzetközi céggel ellenőriztette. Nem igaz, hogy a népfőiskolát aról alul vették. Akkor a lapjukban miért verték le az árát? - Kérdem. Nincs válasz. Különben is lejárt az idő.

Félt engem, mondja. De viszolyog is, mert nem a valóság „működött”. Hallotta, Lakiteleken a kocsmában

LEZSÁK INTERJÚ AD

„Hivataln, írószobánál Budapestn a Bem téri székházban... Az alelnök úr a város és a politika feszült rohanásában is megőrizi szel határozottságát. Jobban szereti, ha tanár úrnak szólítják. Nyílt, barátságos, befogadásra és öntáadásra készen várja a kérdéseket.

- Tanár úr az életfennmaradás, a körül-ményeit tudatosan állította a „vállalkozás” szolgálatába. Mintha hivatásból lenne magyar. Így van-e?

- Nagyon tárg és a megfogalmazás. Az ember nem hivatásból magyar, hanem azért, mert egy adott környezethez, családba, tájba, történelembe született. Akkor válok igazán magyarrá, ha tudom, mit adhatok én a világnek, és mi az, amit megcsodálhatok külszrágában. Kétfajta irigység van. Az egyik piros, a másik sárga. A sárga irigység gonosz dolog. A piros az, amikor az ember szeretne hasonló sikereménnyben részesülni, hasonló utat végigjárni, mint a másik. Ez valami vérszedsdító dolog, az egészséges önzálalom motívója.

- Valóban a nemzet megmentése érdekében ment 1969-ben Lakitelekre, ahogy a barátai tartják?

- Utólag nagyhóbán látszanak a dolgok. 19 évesen zavart, hogy a környezetben világmegváltó tervet szűletnek, de a cselekvésig nem jutnak el...” (Szikora József: Beszélgetés Lezsák Sándorral, az MDF alelnökével. Vállalkozás, 1993. márc.-ápr.)

olyasmiket kérdeztem felőle, hogy a jobb érzés emberek kifordultak.

- Meglepő. Mert ha szegény is, sosem voltam kocsmában. - Nem tud rólam jó szándékot feltételezni. Mosolygok, azt hiszem, rá.

- Fáradt? - nézek az arcába.

- Csak a rosszdindulat fászt.

- Nem gondolja, hogy egy plurális társadalomban nemcsak egyetértőssel kellene társalognia?

Erre sem felel. Kezel fogunk.

Kinn jut eszembe, hogy sem zsálya, sem csalátem nem kaptam. Hacsak nem a másik énemnek adták.

RÉDIFERENC FÉLVEZETEL